MANASSERO

TABULAE SYNOPTICAE

FASCICULUS I.II

IIC

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
2400 RIDGE ROAD
BERKELEY, CA 94709

P. MIGNANELLI 23
ROMA

Moral prof
239.6
M 312

TABULAE SYNOPTICAE

THEOLOGIAE MORALIS

E

PROBATIS AUCTORIBUS DESUMPTAE

BIBL. SCHOLASTICATUS
College Library
Alma Cal. Prov.
Cursus Theol.
PROV. CALIF.
219

AUCTORE

Bartholomaeo Manassero

VICARIO PERPETUO

Oportet ut homo ea, quae memoriter vult tenere, sua consideratione ordinate disponat, ut ex uno memoratu facile ad aliud procedatur.

(S. Thomas, 2ª 2ae, Qu. XLIX).

FASCICULUS III.

De Virtutibus — De Praeceptis Decalogi et Ecclesiae
De Statuum obligationibus.

Editio altera pluribus aucta additiaonibus, mendisque expolita

Fridericus Pustet
Pontificalis Bibliopola
Ratisbonæ - ROMAE - Neo Eboraci
1907.

2233

IURE PROPRIETATIS LITERARIAE

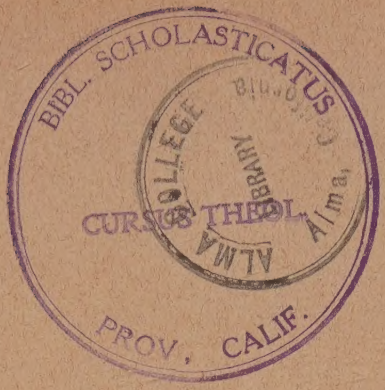

TRACTATUS XIII.

DE VIRTUTIBUS

TABULAE SYNOPTICAE
THEOLOGIAE MORALIS

TAB. XCIII.

De Virtutibus.

VIRTUES

Definiuntur: *habitus animi hominem inclinantes ad bene operandum.*

dividuntur ratione

- *obiecti* in { *theologicas* et haec sunt { *fides*, *spes* et (V. Tab. seq.), *charitas* } et *non theologicas*.
- *causae efficientis* in { *acquisitas* per exercitium. et *infusas* a Deo: { virtutes supernaturales et dona Spiritus Sancti { *sapientia*, *intellectus*, *consilium*, *fortidudo*, *scientia*, *pietas*, *amor Dei*. } }
- *principii* in { *naturales*, et *supernaturales*.
- *perfectionis* in { *formatas* seu *perfectas*, et *informes* seu *inperfectas*.
- *subiecti* in { *intellectuales* et sunt: { *intelligentia*, *scientia*, *sapientia*, *ars*. } et *morales* { *cardinales* { *prudentia*, *iustitia*, *fortitudo*, *temperantia*. } (V. Tract. de Iustitia) et *secundarias*, quae multiplices sunt. }

eorundem

- *subiectum* { *remotum* est ipsa anima humana. *proximum* constituitur ab { intellectu, et voluntate. }
- *obiectum* { *materiale* est actus circa quem virtus versatur. *formale* est ratio ob quam virtus versatur circa obiectum materiale. }
- *finis* est perfectio hominis quatenus homo, idest libertate et ratione praeditus.

TAB. XCIV.

Seq. De Virtutibus.

FIDES

Definitur: *Virtus theologica a Deo infusa, inclinans nos ad firmiter assentiendum ob divinam veracitatem omnibus, quae Deus revelavit et per ecclesiam nobis credenda proposuit.*

dividitur in
- *subiectivam* haec in:
  - *theologicam* (1) et *catholicam* (2),
  - *habitualem* (3) et *actualem* (4),
  - *explicitam* et *implicitam*,
  - *internam* et *externam*,
  - *vivam* et *mortuam* seu *formatam* (5) et *informen* (6).
- et *obiectivam* haec in:
  - *primariam* et *secundariam*,
  - *definitam* et *definibilem*,
  - *necessariam* necessitate . . *medii* et *praecepti*.

eiusdem
- *proprietates* (V. Tab. seq.),
- *vitia opposita* (V. Tab. seq.).
- *obiectum*
  - *formale* est testimonium Dei, seu Deus ipse ut summa veritas.
  - *materiale*
    - *primarium* — Deus eiusque attributa,
    - *secundarium* — veritates revelatae,
    - *catholicum* — veritas ab ecclesia tradita ad credendum,
    - *definitum* — veritas explicite ab ecclesia tradita ad credendum,
    - *definibile* — quod in thesauro revelationis existit et ad credendum fidelibus tradi potest.
- *subiectum*, quo circa dicendum:
  - homines baptizati justi veram habent fidem,
  - *impii* habent veram fidem sed informem,
  - *haeretici* nullam veram fidem habent,
  - *animae* in purgatorio degentes fidem habent,
  - *daemones* et *damnati* veram fidem non habent,
  - *Angeli* ante confirmationem vel peccatum / *Adam* et *Eva* ante peccatum — veram fidem habuere.
- *causa* est Deus sive agatur de fide . .
  - *formata* idest cum charitate coniuncta.
  - *mortua*, seu a charitate seiuncta.
- *actus*
  - *interni:* credere Deo, Deum, in Deum.
  - *externi:* fidei confessio et professio.

---

(1) qua creditur id quod quocumque modo a Deo revelatum est.
(2) qua creditur id quod ab Ecclesia proponitur ad credendum.
(3) quae est habitus nobis a Deo infusus elicitivus actuum fidei.
(4) quae est actus quo intellectus firmiter asentitur rebus a Deo revelatis
(5) quae coniuncta est cum charitate.
(6) quae non est cum charitate coniuncta.

TAB. XCV.

Seq. De Virtutibus.

FIDEI

- *effectus*
  - *bona opera*,
  - *purificatio a peccatis*.
  - *timor*
    - *servilis* quoad fidem informem,
    - *filialis* quoad fidem vivam.
- *analysis* seu *via* ad credendum
  - *veracitas* Dei revelantis?
  - *divinitas* sacrorum librorum?
  - *auctoritas* Ecclesiae Christi?
  - *motiva* credibilitatis?
  - *gratia* divina?
  - *testimonium Dei* ab Ecclesia propositum?
- *proprietates*
  - *praestantia* — Fides vocatur victoria nostra, vita justi, fundamentum omnium virtutum (1), (2)
  - *certitudo* quae
    - est in *infallibilitate* Dei
      - summa veritas
      - qui
        - fallere nequit
        - nequit falli.
    - *consistit* in *medio*
      - certo,
      - universali,
      - tuto ac
      - facili, quod
        - esse nequit nec
          - scriptura,
          - spiritus privatus,
          - philosophia,
          - humana ratio.
        - est *Ecclesia*
          - columna veritatis,
          - cui adsistit Spiritus Sanctus.
          - cuius doctrina una est.
  - *credibilitas* et *necessitas*
    - (V. Tab. seq.)

---

(1) — **Ordo virtutum** —

Ordo virtutum inter se:

- ratione *generationis* . . . . . .
  1. *Fides*.
  2. *Spes*.
  3. *Charitas*.
- ratione *dignitatis* si agatur: . . .
  - de *theologicis* . .
    1. *Charitas*.
    2. *Spes*.
    3. *Fides*.
  - de *cardinalibus* .
    1. *prudentia*.
    2. *justitia*.
    3. *fortitudo*.
    4. *temperantia*.

(2) initium salutis, radix omnis iustificationis et omnis meriti.

TAB. XCVI.

Seq. De Virtutibus.

FIDEI PROPRIETATES

- *necessitas*
  - *praecepti* sive
    - *medii*
      - pro
        - *infantibus* habitualis
        - *adultis* actualis
      - *quoad*
        - existentiam Dei
          - unus in essentia,
          - remunerator bonorum,
          - vindex malorum.
        - misteria
          - SS.mae Trinitatis,
          - et
          - Incarnationis et Redemptionis Domini Nostri Jesu Cristi.
    - *divini*
      - quoad
        - orationem dominicam, (1)
        - praecepta Decalogi et Ecclesiae,
        - articula symboli Apostolici,
        - substantiam sacramentorum.
        - nisi invincibilis ignorantia vel impotentia excuset.
      - eliciendi actus fidei sive:
        - *interiores* quae obligatio adest
          - *per se*
            - initio usus rationis,
            - aliquando in vita,
            - in periculo mortis.
          - *per accidens*
            - cum elicitur actus externus religionis,
            - adveniente tentatione,
            - cum adimplendum praeceptum ad quod requiritur actus fidei,
            - cum quis in haeresim lapsus sit.
        - *exteriores* sive
          - *negativos* ut fidem
            - non abnegare,
            - vel
            - falsum profiteri vel simulare
          - *positivos* quoties id requirit
            - honor Dei
            - vel
            - utilitas proximorum.
    - *ecclesiastici* quoad
      - provivos de beneficiis curatis,
      - canonicos et dignitates cathedralium,
      - Primates, Archiepiscopos et Episcopos,
      - superiores religiosorum,
      - doctores, magistros, professores,
      - haereticos ad ecclesiam redeuntes.
  - *credibilitas* cuius *motiva* sunt
    - Miracula,
    - prophetiae,
    - mirabilis religionis propagatio,
    - martyrum invicta constantia,
    - puritas Evangelicae doctrinae,
    - uniformitas constans in dogmatibus,
    - Sanctitas membrorum Ecclesiae,
    - perpetua stabilitas.

NOTA.

Symbola sunt quatuor . . . . . { Apostolicum, Nicaenum Constantinopolitanum, Athanasianum.

(1) salutationem angelicam.

TAB. XCVII.

Seq. De Virtutibus.

INFIDELITAS

Definitur: *carentia fidei in subiecto capaci.*

triplex est:

- *negativa* seu carentia fidei in eo qui invincibili ignorantia laborat. (non est peccatum).
- *privativa* { seu carentia culpabilis fidei in eo cui innotescit, est peccatum ex genere suo mortale,
- *positiva* { seu repugnantia quae oppouitur fidei sufficienter propositae, est peccatum gravius infidelitate privativa.

cuius *species:*

- *paganismus*
  - definitur: *cultus inanium deorum*, et triplex est { perfectus, imperfectus, simulatus.
  - quocirca Ecclesia statuit: prohibitionem communicationis fidelium cum infidelibus in rebus ad religionem pertinentibus et quidem ex iure { naturali et divino;
- *Judaismus*
  - definitur: *renitentia in figura fidei christianae.*
  - quocirca Ecclesia statuit: absolutam prohibitionem communicationis religiosae. prohibitionem communicandi in civilibus si agitur de { cohabitatione cum Iudaeis, conviviis cum eis agendis, communi balneo utendo, eorum medico adhibendo, ipsorum azimis vescendis, eorum infantulis lactandis.
- *Mahumetismus*, qui unum Deum docet, sed multa inhonesta,
- *materialismus*, qui nullam dari spiritualem substantiam docet,
- *naturalismus*, qui in cultu naturae consistit,
- *rationalismus*, qui docet rationem esse unicam fontem veritatis,
- *atheismus*, qui nullam admittit divinitatem,
- *pantheismus*, qui unam eamdemque substantiam esse Dei et rerum omnium.
- *liberalismus*, qui plenam independentiam Status a Religione profitetur.

Haeresis (V. Tab. seq.

Apostasia et que definitur: *totalis discessio a fide christiana per baptismum suscepta.*

qua rei sunt:

- liberi cogitatores,
- rationalistae,
- deistae,
- naturalistae,
- pantheistae,
- spiritistae, etc.

est peccatum gravissimum,
importat escomm, l. s. R. P. speciali modo reservatam.

TAB. XCVIII.

Seq. De Virtutibus.

HAERESIS

definitur: *Error intellectus voluntarius et pertinax contra aliquam catholicae fidei veritatem in eo qui christianismum profitetur.*

alia est
- *formalis*, quam definivimus,
- *materialis*, cum quis veritatem negat quam ignorat de fide credendam,
- *interna*, quae ita latet in mente ut nullomodo externe manifestetur,
- *esterna*, quae exterius manifestatur,
- *occulta*, quae nemini aut paucis innotescit,
- *manifesta*, si multis patet.

locum habet quando simul concurrunt ex parte:
- *intellectus*, error culpabilis,
- *voluntatis*, pertinacia,
- *obiecti*, veritas specialis revelata et definita, seu *dogma* (1),
- *subiecti*, baptismus.

est *peccatum gravissimum* et maximum in specie infidelitatis.

multis *poenis* mulctatur

quando sit formalis et exterius manifestetur et quidem:
- *modo culpabili* et *humano* seu:
  - *voce*,
  - *scripto*,
  - *facto*
  - *nutibus*,

nempe
- *excommunicatione*, latae sententiae R. P. speciali modo reservata, quae afficit etiam
  - haereticorum
    - receptatores,
    - fautores et defensores.
  - haereticis credentes.
- *denuntiatione* (V. Tab. seq.),
- *irregularitate*, quam incurrunt etiam *filii*,
- *inhabilitate* ad beneficia obtinenda.
- *privatione*
  - iurisdictionis spiritualis,
  - beneficiorum,
  - ecclesiasticae sepulturae (si agatur de haeretico vitando).

---

(1) *dogmatum*
- *partes* constitutivae
  - *veritas* a Deo revelata, et *definitio* ecclesiae.
- *numerus* augeri
  - potest *subiective*,
  - nequit *obiective*.

NOTA — ab omnibus confessariis si ob aliquam causam reservata non est.

Ab Haeresi *absolutio* dari potest
- in foro
  - interno a solo Romano Pontifice.
  - externo
    - a R. Pontifice (per se vel per alium).
    - ab Episcopos vel Inquisitoribus (per se vel per alium) praemissa abiuratione coram notario et testibus.

TAB. XCIX.

Seq. De Virtutibus.

LECTIO LIBRORUM PROIBITORUM

ab Ecclesia uius est ius et onus prohibendi { quia est magisterium authentium fidei / societas perfecta / et infallibilis

et cuius censurae subiiciendi sunt libri in quibus religionis et morum honestas speeialiter intersit.

importat { *directe*: lectionem intellectivam / retentionem / impressionem proximam — *indirecte*: vendere / permutare / commodare etc.

estenditur ad { integros libros, non manuscripta contentos / in Indice Leonis XIII et in Regulis Generalibus { qui ubique vigent et omnes obligant { non obstante quacunque consuetudine.

Sine facultats quo nomine veniunt: libri damnati a R. P. aut a Conc. Oecum. ante MDC — libri haeresim vel schisma defendentes aut religionis fundamenta evertentes — libri acatholicorum ex professo de religione pertractantes. — Editiones et versiones S. Scripturae haereticorum solum Doctoribus permittiunur — libri obsceni — in quibus Deo, Sanctis, Ecclesiae, Clero detrahitur, vel docentur vel commendantur superstitiones, novas apparitiones vel miracula, novas devotiones, duellum, suicidium, divortium, socialismum, sectam massonicam, errores proscriptos, novas imagines, indulgentias apocrifas, novas litanias — libri praecatorii, devotionis, doctrinae religiosae etc. qui impressi fuerint sine facultate — libri liturgici corrupti. — diaria et folia contra mores et religionem.

quae datur a R. P. — S. Cong. Indicis et officii et Prop. Fidei et ordinariis subdelegatis,

Sub poena { peccati omnes / Excom. R. P. spec. res. legentes, retinentes, imprim. — defendentes scienter libros hereticorum, schism. — heresim vel schisma propugnantes et nominantem prohibitos. / Excom. Ord. reservatae imprimentes Bibliam vel commentarios } { dummodo scienter et in materia notabili

regulis subiicitur quae continentur in Const. officiorum Leonis XIII — et Sollicita Bened. XIV.

TAB. C.

Seq. De Virtutibus.

HAERETICORUM DENUNTIATIO

- *fieri debet*
  - apud nos: *episcopo*, vel *inquisitori*.
  - quod exteras missiones: Vicario Apostolico, vel Praefecto Apostolico.
- *obligat*
  - sub poena exc. ferendae sententiae si agatur de:
    - haereticis formalibus eorumque fautoribus.
    - his qui haeresi supersti sunt
    - confessariis sollecitantibus
    - contrahentibus nuptias vivente coniuge.
  - quando agitur de gravi damno reipublicae vitando.
  - et quidem
    - *sub gravi*,
    - *personaliter*,
    - in *scriptis*,
    - ante ipsam correctionem fraternam.
  - haeresis sciatur sub: secreto naturali, vel juramento non manifestandi.
  - haereticus sit mortuus, emendatus vel iam denuntiatus.
  - etsi quis sit tantum de haeresi suspectus quando agatur de
    - *confessariis* ad turpia sollicitantibus.
    - iis qui *voto solemni obstricti* matrimonium contrahere tentant.
    - *saecularibus* qui: missam celebrent, vel confessiones audiant.
    - *superstitiosis* rebus sacris abutentibus,
    - *blasphemantibus* haereticalibus,
    - *dissuadentibus* haereticorum denuntiationem.
    - *adscriptis sectis clandestinis*.
  - nisi
    - nulla spes punitionis adsit,
    - fieri nequeat sive gravi incommodo; excipe si agatur de bono communi,
    - agatur de seipso denuntiando.

Non licet communicare cum haereticis

- sive ratione: haeresis, excommunicationis
- in rebus: divinis, et civilibus, quando sint nominatim et specialiter excommunicati.

NOTA.

Pericula fidei

- *Biblismus* qui diffundit falsus versiones Bibliae.
- *Indifferentismus*, qui tenet omnes religiones neque bonas esse.
- *Protestantismus*,
- Lectio Librorum prohibitorum (V. Tab. ant.),
- communicatio cum haereticis,
- disputatio cum haereticis.

TAB. CI.

Seq. De Virtutibus.

SPES

definitur: *Virtus divinitus infusa per quam certa cum fiducia aeternam beatitudinem et media illius assequendae, per auxilium Dei, expectamus.*

eius
- *subiectum*
  - *proximum*, est voluntas,
  - *remotnm*, est persona fide praedita, ergo non
    - Angeli,
    - daemones,
    - beati,
    - haeretici.
- *obiectum*
  - *primarium*, Deus eiusque beata possessio,
  - *secundarium*, quidquid ad Deum eiusque possessionem ducit.

fundatur in
- *amore Dei* ex parte nostra,
- *bonitate* Dei eiusque *omnipotentia*,
- *fidelitate* Dei in promissis.

necessaria est (habitualis omnibus, actualis adultis) necessitate
- *medii* omnibus sive
  - iustis,
  - peccatoribus.
- et *praecepti* et obligat
  - *per se*.
    - initio usus rationis,
    - in periculo mortis,
    - saepe in vita,
    - in tentatione contra spem,
    - post actum desperationis.
  - *per accidens* quando
    - ex praecepto eliciendus est actus virtutis quae sine spe exerceri nequeat,
    - urget tentatio,
    - quis in mortali lapsus est.

eius *vitia*
- *praesumptio* (per excessum) quae:
  - est peccatum ex genere suo mortale (1)
  - has habet *causas*:
    - inanem gloriam,
    - superbiam,
    - ignorantiam,
    - diabolicas tentationes.
  - his remediis curatur:
    - meditatione
      - humanae fragilitatis
      - divinae
        - maiestatis,
        - iustitiae.
    - oratione,
    - frequentia Sacramentorum,
    - et devotione erga B. Virginem.
- *desperatio* (per defectum) quae
  - est peccatum ex genere suo grave (1)
  - has habet causas
    - luxuriam,
    - acidiam,
    - melancholiam,
    - scrupolositatem,
    - tentationes diaboli.
  - his remediis curatur:
    - devotione erga
      - divinum Cor,
      - dominicam Passionem
      - B. Virginem,
    - orationes
    - accessu ad SS. Eucharistiam
    - meditatione
      - divinorum attribuxrum
      - beneficiorum Dei erga nos misericordiae divinae.

(1) veniale esse potest ex
- imperfectione actus,
- defectu advertentiae.

TAB. CII.

Seq. De Virtutibus.

CARITAS

- definitur: *Virtus qua Deum super omnia diligimus propter se, et proximum sicut nos propter Deum.*
- *differt* ab { *amore* qui latior est quam *dilectio* et *charitas* / et / *dilectione*, quae latior est quam *charitas*.
- *dividitur* { respectu *subiecti* in { *habitualem*, / et / *actualem*. }
  - { *obiecti* in charitatem { *Dei* / et / *proximi* } (V. Tab. seq.) }
  - ratione { *gradus* in { *incipientem*, / *proficientem*, et / *perfectam*. }
    - *status* in { *viae*, nempe huius vitae, / et / *patriae*, seu beatorum. }
    - *perfectionis* in { *perfectam*, / et / *imperfectam*. } }
- eius { *obiectum* { *materiale* { *primarium* est Deus, / *secundarium* { nosmetipsi, / et / proximus noster. } }
  - *formale* est item Deus ut summum bonum. }
  - *excellentia* et *effectus* (1) { veram amicitiam constituit inter Deum et homines
    - efficit ut nos maneamus in Deo et Deus in nobis.
    - nos { ad omnia valentes reddit, / iustificat (*si perfecta*). } }

---

(1) Haec in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat; in duris passionibus fortis, in bonis operibus bilaris; in tentatione tutissima; in hospitalitate laetissima; inter veros fratres gratissima; inter falsos patientissima. In Abel per sacrificium grata, in Noe per diluvium secura, in Abrahae peregrinationibus fidelissima, in Moyse inter injurias lenissima, in David in tribulationibus mansuetissima. In tribus pueris blandos ignes innocenter expectat, in Machabaeis saevos ignes fortiter tolerat. Casta in Susanna erga virum, in Anna post virum in Maria praeter virum. Libera in Paulo ad arguendum, humilis in Petro ad obediendum, humana in christianis ad confitendum, divina in Christo ad ignoscendum. (S. Augustinus).

TAB. CIII.

Seq. De Virtutibus.

CARITAS (II)

- est *praeceptum* grave et speciale, maximum et primum omnium.
- urget erga *Deum* — esse debet:
  - *supernaturalis,*
  - *interna,*
  - *appretiative summa,*
  - *efficax* et
  - *universalis.*
- obligat:
  - *per se*:
    - adepto usu rationis,
    - in articulo mortis,
    - saepius in vita.
  - *per accidens*:
    - cum urget praeceptum contritionis,
    - si adest periculum labendi in mortale.

seipsum, respicit sive:
- *corpus,*
- *animam.*

et
- est *praeceptum* divinum speciale grave et naturale
- sit:
  - *sancta* sive in suo:
    - *fine*
    - *motivo supernaturali*
  - *justa* ex parte obiecti,
  - *vera* in suo principio.

proximum, (quod sunt omnes qui sunt beatificabiles).
- extenditur ad *inimicos*:
  - et quidem ex divino gravi praecepto.
  - et tribus modis perficitur nempe:
    - eum diligendo,
    - ei benefaciendo,
    - orando pro eo.
  - quibus:
    - non tenemur signa specialia amicitiae praebere,
    - sub gravi tenemur signa communia praebere nisi adsit iusta et rationabilis causa.
  - unde *prohibentur*:
    - opiniones et suspecta temeraria,
    - mala verba vel opera in eos.

et
- Ordo tum bona, tum personas recipit. Ordo diligendorum exprimitur: Deus summus bonus et ultimus finis — Anima nostra — Anima proximi — corpus nostrum — corpus proximi.

juxta hunc *ordinem:*
1. Post Deum, unusquisque tenetur absolute loquendo seipsum magis diligere quam proximum.
2. In solis necessariis ad salutem unusquisque tenetur seipsum proximo anteponere absolute.
3. Ordine caritatis tenemur quandoque bonum proxmi procurare posthabito bono proprio (*a*) pro salvando propria communitate in estrema necessitate etiam temporali incommodum quodumque subire (*b*) in extremo spirituali etiam cum pericolo vitae, in extrema corporali etiam cum magno incomodo (*c*) in gravi necessitate cum mediocri incommodo (*d*) in communi cum incomodo levi.
4. Amore complacentiae prae ceteris diligendae creaturae sanctiores. Amore benevolentia propinquiores.

TAB. CIV.

Seq. De Virtutibus.

OPERA MISERICORDIAE

- *corporalia*: visitare infirmos, potare sitientes, pascere esurientes, redimere captivos, vestire nudos, colligere hospites, et sepelire mortuos: (1). → constituunt *eleemosinam* (V. Tab. seq.)
- *spiritualia*: dare consilium dubitanti, corrigere peccantem, docere ignorantem, consolari afflictum, iniurias condonare offensori, ferre molestos et fastidiosos, orare pro omnibus. (2) → constituunt *elemosinam spiritualem* cui refertur *correctio fraterna* (V. Tab. seq.)

(1) *Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.*
(2) *Consule, carpe, doce, solare, remitte, fer, ora.*

ELEEMOSINA

definitur: *opus quo datur aliquid indigenti ex compassione propter Deum.*

facienda:
- quoties adest ex parte { accipientis, *necessitas*, / dantis, *superfluitas bonorum*.
- est omnibus vere indigentibus servando caritatis ordinem.
- ex *bonis* { *propriis* / quorum quis habet liberam administrationem, unde nequeunt elemosinam facere { *famuli* / *filii* familias / *uxores* } absque rationabili licentia.

has habeat *conditiones*: sit:
- *iusta*,
- *prudens*,
- *prompta*,
- *secreta*,
- *hiliars*,
- huir *ordini* subienta:
  - *necessitati*:
    - *extremae* sive { temporali { subveniendum de superfluis vitae, *sub gravi*. / spirituali }
    - *gravi*, subveniendum de superfluis statui, etiam cum mediocri incommodo, sed *sub gravi*,
    - *communi*, subveniendum de superfluis statui, cum levi incommodo sed semper *sub gravi*.
  - habita ratione { *dignitatis*, / *necessitatis*, et / *cognationis*.

TAB. CV.

Seq. De Virtutibus.

CORRECTIO FRATERNA

definitur: *conveniens admonitio ex caritate proximo data eo fine, ut a peccato emendetur, vel a committendo removeatur.*

differit a correctione { *iudiciali*, quae fit a iudice ut iudex, / *paterna*, quae fit a superiore.

obligat iure { divino: *corripe amicum ne audeat iterum facere* (S. Scriptura), et / naturali — nam quod fieri nobis rationabiliter cupimus, aliis facer debemus.

omnes sive { *peccatores* / *justos* / *inferiores* / *superiores* et hos strictius ex { *officio* vel *justitia*.

quando { necessitas proximi id postulat, / effulget emendationis spes, / tempus et locus est ad id opportunum, / nulla adest causa excusans, / peccatum proximi certum est. / deest alter aptior qui admoniturus sit.

etsi quis peccet ex *ignorantia* { *vincibili*, quoties occurrunt *conditiones* ut supra, / *invincibili*, quoties agitur de { necessariis ad salutem, / scandalo vitando. / violatione (etsi materiali) *legis* { *divinae*, / *naturalis*, / *positivae*, et adest spes emendationis.

sub gravi { quoties agitur de peccato mortali et / si nulla causa gravis excusat.

obligare cessat si { peccatum proximi certum non est, / timeatur ne magis exasperetur qui corrigendus est, / constet, delinquentem se iam emendasse, / nulla effulgeat spes emendationis.

hoc *ordine* facienda: { 1° *admonitio secreta* nisi agatur de { avertendo damno tertii innocentis, / delatione ad *superiorem* ut *patrem* qui putatur efficacius corrigere. / delinquente, qui cessionem famae suae hac in re fecerit. / 2° admonitio publica tandem / denuntiatio.

TAB. CVI.

Seq. De Virtutibus.

VITIA CARITATI OPPOSTA (I)

- ***odium***
  - definitur : *actus voluntatis quo quis fertur in aliquid cum malevolentia.*
  - ***duplex*** est
    - ***inimicitiae*** — quo aversamur personam.
    - ***abominationis*** — quo aversamur alicuius qualitatem. / quod moralitatem desumit ex natura qualitatis quam aversamur.
    - erga
      - *Deum* est gravissimum peccatum.
      - *proximum* est
        - mortale ex genere suo.
        - veniale si
          - imperfectus actus,
          - vel
          - materia levis.
- ***maledictio***
  - definitur : *actus quo quis sibi vel alteri malum optat.*
  - ***duplex*** est
    - ***formalis*** quae : ex corde procedit / est ex genere suo mortale, ideo veniale ex
      - imperfectione actus,
      - vel
      - levitate materiae.
    - ***materialis*** quae : non procedit ex corde / est ex genere suo veniale; / mortale efficitur ratione
      - scandali,
      - vel
      - contumeliae.
  - si accidit, interroget *confessarius:*
    - si maledictum fuerit
      - inimicis,
      - vel
      - superioribus.
    - quot et quaenam mala optata fuerint.
    - si locum habuerit
      - ex habitu,
      - data opera,
      - erga
        - unum,
        - vel
        - multos.
      - aliis praesentibus.
- ***schisma***
  - definitur : *voluntaria separatio baptizati ab unitate Ecclesiae.*
  - est peccatum gravissimum sive sit
    - purum,
    - cum haeresi coniunctum.
- ***discordia***
  - definitur : *dissensio voluntatum circa bonum Dei et proximi in quod tenemur ex caritate consentire.*
  - est peccatum ex genere suo veniale, / mortale fieri potest ratione
    - scandali,
    - temeritatis,
    - materiae, et modi.
- ***scandalum*** (V. Tab. seq.).
- quodlibet *peccatum mortale.*
- ***cooperatio*** quae :
  - definitur : concursus ad pravam actionem alterius principaliter agentis.
  - dividitur in
    - *remotam et proximam,*
    - *formalem,* nempe ad pravam voluntatem, et haec nunquam licet
    - et
    - *materialem,* et haec licet si
      - actio per se est bona vel indifferens
      - habeantur :
        - recta intentio,
        - justa causa.

TAB. CVII.

Seq. De Virtutibus.

VITIA CARITATI OPPOSITA (II)

- *contentio*
  - definitur: *inordinata pugna verborum quando* { *veritas impugnatur,* vel *indebito modo propugnatur.*
  - est mortale peccatum cum fit circa veritates fidei, cum animo contradicendi.
- *rixa*
  - definitur: pugna verborum et manuum inter privatos,
  - est mortale vel veniale per ratione circumstantiarum.
- *scandalum*
  - definitur: *quod potest aliis praebere occasionem peccandi.*
  - *duplex* est
    - *activum* quod
      - est: *dictum vel factum minus rectum praebens alteri occasionem ruinae spiritualis.*
      - subdividitur in { *directum*, si alterius ruina intenditur. et *indirectum*, si non intenditur sed praevidetur.
      - est peccatum
        - quod *duplicem habet malitiam*, alteram nempe contra. . . . . { *caritatem,* *virtutem*, quae laeditur:
        - et
          - *mortale*, si inducit ad mortale.
          - *veniale*, si inducit ad veniale.
    - *passivum* quod:
      - est: *ipsa ruina spiritualis proximi.*
      - sudividitur in { *datum*, vel *pusillorum* et oritur ex { *infirmitate,* vel *ignorantia.* et *acceptum*, vel *pharisaicum* et oritur ex *malitia.*
      - numquam licet nisi proportionata adsit { necessitas vel utilitas . . { propria, vel aliena.
  - *reparari* debet
    - *ex caritate* si agatur de malo { exemplo, vel consilio.
    - *ex officio*, si qui scandalum dedit est superior,
    - *ex iustitia*, si quis mediis iniustis alium in peccatum induxit,
    - *publice*, si publice datum fuit.
  - si accidat, interroget *confessarius* de
    - peccati *specie* circa quod scandalum vertit,
    - *numero* et *qualitate* praesentium,
    - *influxu* in alterius peccatum,
    - *damnis* si adsunt, quia sunt compensanda,
    - *conditione scandalizantis.*
  - quo circa dicendum:
    - ob scandalum nunquam omittenda quae ad salutem sunt necessitatis medii, nec facienda intrinsice mala
    - et si farisaicum est, omittenda non sunt praecepta positiva - nec opera bona - nec dimittenda temporalia
    - si pusillorum, probabilius omittenda 1° praecepta positiva 2° bona opera sine magno incommodo - temporalia parvivaloris.

TAB. CVIII.

Seq. De Virtutibus.

VIRTUTES CARDINALES

- ***prudentia***
  - definitur : *habitus intellectus pratici ad recte statuendum per actum imperii quid agendum sit in quovis casu particulari.*
  - eius
    - *obiectum*
      - *materiale*, esse potest quaevis actio humana,
      - *formale*, est medium rationis inter *excessum* et *defectum*.
    - *actus*
      - *bene consultare*,
      - *recte indicare*,
      - *efficaciter imperare*.
    - *partes*
      - *integrantes* seu *dotes* sunt:
        - intelligentia,
        - memoria,
        - providentia,
        - solertia,
        - docilitas,
        - ratio,
        - circumspectio,
        - cautio.
      - *subiectivae* seu *species*
        - prudentia singularis seu personalis.
        - et prudentia gubernativa
          - familiaris,
          - civilis,
          - pastoralis,
          - militaris,
          - legislatrix,
          - etc.
      - *potentiales*
        - *eubulia*, seu habitus recte consultandi,
        - *synesis*, seu habitus recte indicandi,
        - *gnome*, seu habitus indicandi ex altioribus principiis.
    - *vitia*
      - per *excessum*
        - *prudentia carnis*.
        - *astutia* cum
          - fraude,
          - et
          - dolo.
        - *sollicitudo temporalium*.
      - per *defectum*
        - *futurorum*,
        - *temeritas*,
        - *incostantia*,
        - *neglegentia*,
        - *praecipitatio*,
        - *inconsideratio*.
- *iustitia* (V. in Tractatu de Iustitia et Iure).
- *fortitudo*, *temperantia* (V. Tab. sèq.).

TAB. CIX.

Seq. De Virtutibus.

FORTITUDO

definitur: *virtus cardinalis confirmans hominis animum ad difficilia, in primis mortis pericula debite aggredienda vel sustinenda.*

cuius *partes integrantes* sunt:

- *obiectum*
  - *materiale*, sunt: *pericula*, et *labores*.
  - *formale*, *honestas* quam continet firma animi constantia in arduis aggrediendis vel sustinendis.
- *actus* sunt: aggredi, et sustinere.
- *magnanimitas*
  - quae est: *virtus ad opera magna et heroica inclinans in omni genere virtutum.*
  - cui pertinent: *fiducia*, et *securitas*.
  - opponuntur
    - per *defectum*: *pusillanimitas*.
    - per *excessum*: *praesumptio*, *ambitio*, *vanagloria*.
- *magnificentia*
  - cui opponuntur:
    - per *defectum*: *parvidecentia*,
    - per *excessum*: *nimia sumptuositas*.
- *patientia*
  - quae est: *virtus animum firmans ad versum mala.*
  - cui adiungitur: *longanimitas*.
  - opponuntur
    - per *defectum*: *impatientia*,
    - per *excessum*: *animi durities*.
- *perseverantia*
  - quae est: *in cujuslibet virtutis exercitio, continuatio usque ad finem.*
  - cui affinis est: *constantia*.
  - opponuntur
    - per *defectum*: *inconstantia*, et *mollities*.
    - per *excessum*: *pertinacia*.

cui opponuntur haec *vitia*:
- per *defectum*: *ignavia*, et *timiditas*.
- per excessum: *temeritas*.

cuius gradus sunt:
- ex parte *malorum* si retinctur patientia in
  - damnis fortunarum
  - detrimentis
    - famae
    - corporis et vitae.
- ex parte *modi* si tolerantur mala
  - sine murmuratione
  - sine lamentatione apud alio
  - cum gaudio.
- ex parte *causae* si patienter ferimus mala
  - ob culpas nobis inflictas
  - sine nostra culpa ab inimicis illata
  - illata ab iis cui benefecimus.

APPENDIX

Martirium
- definitur: *effusio sanguinis seu mors tolerata pro aliqua virtute christiana,*
- ad quod requiritur:
  - causa pia,
  - cruciatus lethalis.
  - et in adultis
    - acceptatio mortis,
    - dolor supernaturalis peccatorum.

TAB. CX.

Seq. De Virtutibus.

TEMPERANTIA

definitur: *virtus cardinalis quae juxta regulam rationis moderatur appetitum in iis, quae maxime alliciun, idest in delectationibus gustus et tactus.*

obiectum { *materiale*, delectationes corporales, / *formale*, usus moderatus et honestus delectationum corporalium.

cuius partes

- *subiectivae* sunt
  - in materia gustus { *abstinentia*, et *sobrietas*.
  - circa res venereas { *castitas*, et *pudicitia*.
- *integrales* { *verecundia*, et *honestas*.
- *potentiales* seu *filiae*
  - *continentia*.
  - *mansuetudo* cui opponuntur: { per def.: *iracundia*, / per exc.: *nimia indulgentia*.
  - *clementia* cui opponuntur: { per def.: *crudelitas*, / per exc.: *nimia lenitas*.
  - *humilitas*
    - quae duplex est nempe { *cognitionis*, et *cordis*.
    - cui opponuntur { per def.: *superbia*, / per exc.: *inordinata sui abiectio*.
  - *modestia*
    - quae duplex est: { *interna* et *externa*.
    - cui opponuntur
      - per def.: { *luxus*, et *petulantia*.
      - per exc.: { *nimia timiditas*, et *neglectus propriae dignitatis*.
  - *studiositas* cui opponuntur { per def.: *negligentia studiorum*, / per exc.: *curiositas*.
  - *eutrapelia* seu modestia in ludicris cui opponuntur { per exc.: *morositas*. / per pef.: { *scurrilitas*, *turpitudo*, *stultiloquium*.

cuius inferiores *species* sunt: { *gula* (int. in cibo) / *ebriectas* (int. in potu) / *luxuria* (int. in venereis).

cui opponuntur { per def.: *intemperantia*, / per exc.: *insensibilitas*.

Finis Tractatus XIII.

TRACTATUS XIV.

DE PRAECEPTIS DECALOGI

TAB. CXI.

De Praeceptis Decalogi.

DECALOGUM

- definitur: *lex naturalis et divina decem complectens praecepta et tabulis lapideis Dei digito inscripta, ac populo Iudaeorum data.*
- *decem* continet *praecepta* quorum
  - tria prima se referunt ad *religionem* cuius definitio: *virtus moralis quae, hominem inclinat ad exhibendum, debitum cultum et honorem Deo, tamquam omnium creatori ac Domino,*
  - quartum ad *pietatem*, *actus* (V. Tab. seq.), *vitia contraria* (V. Tab. seq.)
  - reliqua ad iustitiam commutativam.
- *scire* tenemur et *observare:*
  - *si vis ad vitam ingredi,* ait Dominus, *serva mandata;* unde necessaria est eorum cognitio.
  - quia
    - legem continent naturalem quae afficit omnes homines.
    - et sic praecipitur a Christo, et Ecclesia.
- *praecepta* habet
  - *affirmativa*, quae obligant semper sed non ad semper,
  - *negativa*, quae obligant semper et ad semper.

TAB. CXII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

RELIGIONIS ACTUS ALII SUNT

- ***interni***
  - *devotio*
    - definitnr: *prompta voluntas se tradendi ad ea quae pertinent ad Dei famulatum.*
    - et
    - cuius
      - *causae*
        - *extrinseca* est *Deus*
        - *intrinseca* multiplex:
          - oratio
          - meditatio
            - divinarum perfectionum, et defectuum nostrorum.
      - *effectus*
        - spiritualis laetitia,
        - salutaris tristitia.
  - *oratio* (V. Tab. seq.).
- ***externi***
  - *sacrificium*, (1)
  - *usus sacramentorum*,
  - *adoratio* seu *cultus* qui
    - definitur: *honor cum submissione praestitus.*
    - multipliciter distinguitur
      - et
        - *sacrum*
          - *latriae*,
          - *hyperduliae*,
          - *duliae*.
        - *religiosum* (2)
        - et
        - *civilem* (3)
          - *filialem* (4)
          - et
          - *politicum* (5).
      - mempe-ratione:
        - *obiecti* in
          - *internam*,
          - et
          - *externum*
            - *privatum*,
            - et
            - *publicum*.
        - et
        - *modi* in
          - *absolutum*, si alicui tribuitur ob suam excellentiam.
          - et
          - *relativum*, si alimi tribuitur ob relationem cum persona honore digna.
  - *votum* (V. Tab. seq.).
  - *juramentum* (V. Tab. seq.).
  - *adiuratio*
    - definitur: *interpositio divini nominis vel rei sacrae per quam quis inducitur ad aliquid faciendum vel omittendum.*
    - esse potest
      - privata,
      - vel
      - solemnis.
    - has semper requisit *conditiones*:
      - *veritatem*,
      - *iustitiam*, et
      - *iudicium*.

---

(1) quod definitur: Sensibilis alicuius rei ad humanam vitam pertinentis oblatio cum essentiali saltem ordine ad quandam destructionem publica auctoritate facta in recognitionem Superni Numinis eiusque absoluti domini in vitam et mortem.
(2) si respicit excellentiam supernaturalem.
(3) si respicit excellentiam naturalem.
(4) si respicit parentes.
(5) si respicit personas in dignitate constitutas.

TAB. CXIII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

VOTUM

- definitur: *promissio deliberata Deo facta de bono meliori oc possibili.*
- *dividitur*
  - ratione *subiecti* vel *obiecti* in
    - *personale*,
    - *reale*,
    - *mixtum*.
  - ratione *modi* vel *circumstantiarum* *in*
    - *absolutum*, et *conditionatum*.
    - *determinatum*, et *indeterminatum seu disiunctum*,
    - *expressum*, et *tacitum*.
    - *temporarium*, et *perpetuum*.
    - *simplex*, et *solemne*.
- has requirit *conditiones*, ex parte:
  - *subiecti*
    - plena ac perfecte deliberatio (excepto metu iuste incusso)
    - intentio se obligandi vovendi sit capux; unde nulla sunt vota . . . legitime non impediatur
      - amentium.
      - emissa ex
        - ignorantia,
        - vel
        - errore substantiali.
    - neque
      - ratione personae,
      - ratione materiae.

      quae fiunt ex gravi metu iniuste incusso in ordine ad votum.
  - *obiecti* sit:
    - undequaque honestum.
    - de bono
      - meliori,
      - et
      - possibili.
    - in potestate voventis.
- *obligat*
  - si *certum* sit
    - *sub gravi*
      - in materia gravi,
      - quando materiae leves coalescunt, quia promissae censentur per modum unius.
    - *sub levi* in materia levi.
  - si *dubium* sit, quando dubium
    - est de adimpletione voti,
    - versatur circa validitatem voti, certe emissi.
  - *solum voventem*
    - et quidem
      - tempore praefixo, vel quamcitius fieri, potest.
      - si tempus definitum fuit . .
        - ad finiendam obligationem, transacto tempore evanescit votum.
        - ad urgendam obligationem, semper obligat.
    - nisi agatur de voto *reali*, quod afficit etiam haeredes.
- *cessat* (V. Tab. seq.).

TAB. CXIV.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

VOTUM CESSAT PER

- *cessationem causae finalis*, etsi id fiat culpa voventis.
- *notabilem mutationem* in (excepta vita religiosa)
  - substantia voti
  - vel
  - circumstantiis (notabiliter),
- *commutationem* quae
  - fieri potest in
    - *melius*,
    - *aequale*, vel
    - *minus*.
  - licet quando
    - servetur aequalitas.
    - adsit
      - causa
        - saltem levis si fiat in aequale
        - gravis si fiat in minus.
      - consensus illius in cuius favore votum elicitum fuit.
  - non impedit quominus ad primum votum quis redire possit.
- *dispensationem quae licita* est et *valida* quando conceditur
  - a legitima auctoritate
    - A *Romano Pontefice*
      - pro tota ecclesia
      - cui reservantur
      - vota solemnia,
      - certa,
      - perfecta, et
      - absoluta:
        - perpetuae castitatis
        - ingrediendi religionem adprobatam
        - et peregrinandi
          - Ierosolimam,
          - ad limina Apostolica,
          - ad S. Iacobum de Compostella.
    - et ab *Episcopo* in
      - omnibus votis non reservatis pro suis subditis
      - reservatis quando
        - urget necessitas pro suis subditis
        - votum est dubium pro suis subditis
    - et a *praelato regularium* pro suis subditis.
  - iusta adest *causa* videlicet:
    - bonum
      - communitatis,
      - familiae,
      - vel Ecclesiae,
      - ipsius voventis.
    - difficultas gravis adimplendi votum,
    - cessatio causae voti impulsivae.
- *irritationem* sive
  - *directam* quae cadit directe in voluntatem voventis. — facta ab eo qui potestatem habet
  - *indirecta* quae
    - cadit in materia voti, non licet nisi adsit iusta causa. — in voluntate voventis vel in materia voti.

TAB. CXV.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

JURAMENTUM

definitur: *invocatio divinitatis in testimonium veritatis.*

subdistinguitur ratione

- *materiae* in
  - *assertorium*, quod definivimus.
  - et
  - *promissorium*
    - quo aliquid futurum promittitur.
    - quod
      - si violetur peccatum est
        - mortale in materia gravi,
        - veniale in materia levi.
      - non obligat
        - si agatur de
          - re illicita,
          - vel
          - errore substantiali.
        - quando
          - irritatur a iure,
          - quis iuret
            - iurandi
            - vel
            - sine animo (justa plures), adimplendi.
- *formae* in
  - *contestatorium*, si Deus ut testis invocatur,
  - *execratorium*, si Deus invocatur ut vindex.
- *circumstantiarum* in
  - *indiciale* et hoc in
    - *solenne*, coram notario, testibus, evangeliis,
    - et
    - *simplex*.
  - et
  - *extraiudiciale*,
  - *privatum*
  - et
  - *publicum*,
  - *verbale*,
  - *reale*,
  - et
  - *mixtum*.
  - *reservautm*
    - quo confirmantur statuta collegiorum a R. P. emanantia,
    - quo firmantur vota R. P. reservata.
  - et
  - *non reservatum*.

cuius conditiones

- ad validitatem:
  - intentio jurandi saltem virtualis,
  - formula juratoria, quae esse potest
    - expressa,
    - vel
    - tacita.
- ad liceitatem:
  - *veritas*
    - in his quae asseruntur vel promittuntur (ad vitandum periurium),
    - jurando absque fictione (ad vitandum fictum juramentum),
    - quae in restrictione pure mentali omnius deest.
  - *indicium* quod exigit
    - prudentiam,
    - reverentiam,
    - necessitatem, vel magnam utilitatem
      - nostram
      - vel
      - alienam.
    - et
  - *iustitia*, ne violentur iura alterius.

cessat obligandi quando:

- conditio impleta non fuerit (si sub conditione),
- notabilis mutatio,
- condonatio,
- commutatio, vel
- irritatio,

  supervenerint.
- acceptatum non fuerit.

TAB. CXVI.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

ORATIO

- definitur: *petitio decentium a Deo.*
- *dividitur* in
  - *mentalem*, quae vocatur et *vocalem*, (V. Tab. seq.).
    - *meditatio*, seu consideratio alicuius veritatis religiosae,
    - *contemplatio*, seu mentis in Deum suspensae elevatio aeternae dulcedinis gaudia offerens.
  - *privatam*, quae fit ab uno quoque sive per seipso; sive suo alio orat.
  - et *publicam*, quae fit nomine Ecclesiae pro salute populi e ministro ad Eos deputati.
- hos habet *effectus:* *mereri*, impetrare, satisfacere, consolari.
- *fiat*
  - cum fiducia, et devotione.
  - perseveranter,
  - humiliter,
  - de rebus ad salutem conducentibus.

  Si fiat cum his conditionibus oratio est *infallibilis efficaciae.*
- *dirigi* potest
  - si *publica* in Deum, Beatam Virginem, Angelos, Sanctos.
  - si *privata* etiam in infantes baptizatos qui ante usum rationis mortui sunt, animas purgantes.
- *necessaria* est
  - necessitate
    - *medii* quoad substantiam,
    - *praecepti* sive
      - *divini* *sine intermissione orate*, *vigilate et orate*, *oportet semper orare* — Verba Christi.
      - *ecclesiastici.*
  - et obligat
    - *per se* initio usus rationis, saepius in vita, in periculo mortis.
    - *per accidens* quando adimplendum praeceptum quod sine oratione adimpleri nequeat. magna imminet calamitas sive nobis, aliis. urget tentatio.
- fieri potest pro
  - nobis metipsis,
  - proximis, sive amicis, inimicis, iustis, peccatoribus,
  - animabus in purgatorio degentibus.

TAB. CXVII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

ORATIO VOCALIS DUPLEX

- *privata*,
- *publica* — est *quae fit nomine Ecclesiae.*

et

fieri debet

- *sub gravi*, etiam ab { excommunicatis, interdictis, suspensis, degradatis, in carcerem inclusis.
- ab omnibus { *clericis in sacris* qui non fuerint ordinati { in infantia vel vi.
- ab omnibus { *beneficiariis* exceptis qui { tenue habent beneficium, absque culpa privantur beneficio.
- ab omnibus { *religiosis professis.*
- praescriptis { *forma*, *tempore*, *ordine*, *loco*, et modo idest { distinte, integre, devote, et cum attentione vel ad . . . . . { verba, sensum, Deum.

a qua excusant haec causae: { pietas, imponentia sive { phisica, moralis. dispensatio.

Horae canonicae septem sunt: { 1.° Matutinum cum laudibus, 2.° Prima, 3.° Tertia, 4.° Sexta, 5.° Nona, 6.° Vesperae, 7.° Completorium.

TAB. CXVIII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

RELIGIONIS VITIA

- *superstitio* — definitur: *vana seu falsa religio, exhibens Deo vel creaturae cultum indebitum.*
  - quo nomine veniunt:
    - *idolatria* quae — definitur: *superstitio qua tribuitur creaturae honor tanquam Deo,* — duplex est:
      - *materialis*, seu simulata adoratio falsi Dei; est mortale peccatum.
      - et
      - *formalis* haec autem: *perfecta* et *imperfecta* — ambo gravissimum peccatum.
    - *divinatio* (V. Tab. seq.).
    - *cultus falsi numinis* qui multiplex est et vocatur: *vana observantia* — triplex:
      - *ars notoria*, seu ars acquirendi scientiam sine labore,
      - *ars sanitatum*, seu ars sanandi signis vel rebus sacris, tanquam ex opere operato ad id efficacibus,
      - *observantia eventuum.*

      est peccatum ex genere suo mortale.
    - et
    - *magia* — definitur: *ars mira effisiendi per causas occultas,* — duplex est:
      - *naturalis*, seu *alba*, et haec per se licita est.
      - et
      - *diabolica*, et haec est idem ac divinatio.
    - et
    - *maleficium* — definitur: *vis nocendi alii ex pacto eum daemone.* — duplex est: *amatorium* seu *philtrum*, *veneficum.* — peccatum grave est contra: *religionem*, et iustitiam.
  - et
  - cultus indebitus veri numinis, et hic:
    - si *superfluus*, est communiter veniale,
    - si *perniciosus*, ex genere suo mortale.
- et
- irreligiositas (V. Tab. seq.).

TAB. CXIX.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

DIVINATIO

definitur: *significatio occultorum ex pacto cum daemone sive exspresso sive tacito.*

fieri potest

- per *expressam* daemonis invocationem et dicitur:
  - *oraculum*, si fit per idola,
  - *hydromantia*, si per figuram in aqua,
  - *aëromantia*, » » » » aëre,
  - *piromantia*, » » » » igne,
  - *geomantia*, » » » » terra,
  - *necromantia*, si per apparentem resuscitationem mortuorum.
  - *pythonismus*, si per homines vivos,
  - *praestigium*, si per fictas figuras,
  - *oniromantia*, si per somnia,
  - *aruspicium*, si per signa in extis animalium.
- per *tacitam* daemonis invocationem et dicitur:
  - *astrologia judiciaria*, si ex motu astrorum,
  - *auspicium*, si ex volatu avium,
  - *augurium*, si ex avium garritu,
  - *omen*, si ex casu fortuito,
  - *chiromantia*, si ex lineamentis manuum,
  - *phisiognomia*, si ex lineamentis vultus,
  - *sortilegium*, si ex vanis sortibus.

differt a praevisione, coniectura, astrologia naturali etc. in quibus nullum est pactum cum daemone.

est peccatum
- mortale semper quando fit per expressam daemonis invocationem,
- mortale fere semper si per tacitam daem. inv. Excusant
  - ignorantia,
  - et
  - simplicitas.

cui referuntur magnetismus et spiritismus (V. Tab. seq.).

TAB. CXX.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

DIVINATIONI PERTINENT (II)

Magnetismus cuius nomem a fluxu magnetico qui meare supponitur a corpore magnetizantis in corpus magnetizati sive per gesta, sive per praesentiam vel actum voluntatis.

si
- mediis phisicis tantum explicetur non est illicitus, sed *tolerari* potest.
- spectetur prout vulgo usurpatur, illicitus est ratione
  - *finis*, semper praeternaturalis,
  - *modi*, quia adsunt pericula morbi, dementiae etc. et semper peccati.

triplicem statum complectitur idest:
- somni magnetici,
- sonnambulismi, et
- luciditatis.

Hipnotismus definitur: *ars producendi somnum nervosum quo nyptuotizatus ad hyptnotizatoris nutum serviens res mirabiles efficit.*

regulariter illicitus evadit quia:
- frequenter est ars diabolica pertimescenda,
- nocet
  - plerumque sanitati corporis,
  - fère semper saluti animarum.
- communiter adversatur morum honestati.

licet quando
- adsit causa gravissima,
- arceatur quaevis indecorosa actio, et maxima prudentia adhibeatur.
- praeternaturales effectus non quaerantur,
- explicite repellatur interventus diabolicus,
- et diutius actione iptnotica nemo abutatur.

Spiritismus, qui per tabulas rotantes effectus suos maleficos, imo diabolicos per totum orbem spargit, vel quocumque alio modo homines decipere et perdere studet, est prorsus illicitus utpote vera divinationis species. Quinimo haec superstitionis species est aliis peior quatenus subvertit catholica dogmata, praesertim *dogma de existentia inferni*, vel eiusdem aeternitate.

TAB. CXXI.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

IRRELIGIOSITAS

definitur: *irreverentia studiosa quae Deo directe vel indirecte irrogatur.*

multis modis explicatur, nempe per

- *tentationem Dei* quae:
  - definitur: *dictum vel factum ad capiendum de Eo experimentum per extraordinarium effectum ab Eo temere expectatum.*
  - duplex est:
    - *formalis* seu explicita, et haec est ex toto genere suo peccatum mortale,
    - *virtualis* seu interpretativa, et haec est ex genere suo mortale peccatum.
- *sacrilegium* quod:
  - definitur: *violatio rei, loci, vel personae sacrae.*
  - triplex est:
    - *reale* et committitur quoties:
      - administrantur vel suscipiuntur Sacramenta absque dispositionibus,
      - res sacra in profanum usum convertitur,
      - bona ecclesia invaduntur vel jura defraudantur,
      - sacra vasa non servantur munda.
    - *personale*, et committitur per
      - gravem iniuriam personae sacrae factam,
      - grave peccatum turpe cum persona sacra,
      - traductionem clerici ad tribunal saeculare.
    - *locale* et committitur
      - peccatis quibus Ecclesia polluitur:
        - distructione,
        - homicidio voluntario graviterque culpabili,
        - effusione sanguinis vel seminis humani graviter culpabili.
      - sepultura
        - infidelis, vel
        - excommunicati vitandi.
      - furto e loco sacro, violando immunitatem.
  - est peccatum ex genere suo mortale.
- *simoniam* (V. de Beneficiis).
- *periurium*
- *perfidiam in promissis.*
- *blasphemiam* quae
  - definitur: *verbum contumeliosum in Deum.*
  - dividitur ratione:
    - *obiecti* cui dirigitur in
      - *mediatam*, et
      - *immediatam.*
    - *intentionis* in
      - *directam*, et
      - *indirectam.*
    - *modi* in
      - *implicitam*, et
      - *explicitam.*
    - *verborum* in
      - *haereticalem*, si haeresim continet,
      - *imprecativam*, si Deo malum optetur,
      - *dehonestativam*, qua quis aliquid de Deo per modum contumeliae pronuntiat.
  - est peccatum ex genere suo gravissimum, a quo tamen excusant:
    - defectus advertentiae
    - verborum aliter blasphaemorum corruptio.

TAB. CXXII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

III. PRAECEPTUM — SANCTIFICATIO DIEI FESTI

est praeceptum iuris . . { naturalis, divini positivi, et ecclesiastici.

duo importat:

1um auditionem sacri et quidem:

- *sub gravi* pro his qui septemnium compleverunt nisi habeant causam excusantem.
- *praesentia* corporis { quae sit { moralis, humana, et continua. } per missam integram.
- *adsistentia* religiosa, idest cum { intentione saltem implicita colendi Deum. attentione { externa, et (aliqualis) interna.
- in *Ecclesia* { *publica* pro omnibus fidelibus, vel *privata* pro iis qui hanc facultatem obtinuerint.
- ni adsit *causa excusans* ut: { *impotentia*, sive { phisica, moralis, *spiritualis*. *caritas*, *officium*, *consuetudo*, *damnum grave*.

2um abstinentiam ab operibus servilibus

- et quidem { ex divino praecepto, per diem naturalem integrum, *sub gravi* in materia gravi.
- inter quae *forensia*: { quae fiunt cum apparatu judiciali, et nundinae cum strepitu.
- nisi adsit legitima *causa* excusans. { *pietas* in Deum, *caritas* erga proximum, *consuetudo*, *dispensatio* legitima, *necessitas* { *propria* vel *aliena*, *corporalis* vel *spiritualis*. magna utilitas vel lucrum.
- unde permittuntur opera *communia* et *liberalia*, ut: { pingere, venari, scribere, iter agere, studere, etc. quae ad divinum cultum proxime exercendum pertineut.

TAB. CXXIII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

V. PRAECEPTUM — NON OCCIDES

- quatenus *affirmativum* praecipit ut:
  - vitam nostram et alienam conservemus omnibus licitis modis,
  - amicitia et caritate inimicos complectamur,
  - pacem cum omnibus habeamus,
  - cuncta incommoda patienter feramus.
- quatenus *negativum* prohibet
  - *homicidium* quod
    - definitur: *violenta hominis occisio facta ab homine.*
    - dividitur in:
      - *casuale*, et *voluntarium* et hoc in *simplex.*
        - directum, et indirectum.
      - *qualificatum* ut: et
        - *proditorium*, *insidiosum*, *assassinium*, *latrocinium.*
        - *caedes*
          - parentum,
          - filiorum,
          - coniugis,
          - principis,
          - personae sacrae.
      - *malefactore* societati noxio
        - et quidem iure
          - naturali, et divino.
        - quando id fiat
          - publica auctoritate,
          - servatis servandis.
      - aliquando licet si agatur de *innocentis* (V. Tab. seq.).
        - in iusto *aggressore*
          - in bonis
            - *vitae*,
            - *fortunae*
              - magni valoris, et aliter defendi nequeunt.
            - *pudicitiae*, si nullum aliud medium se defendendi adest.
          - si servetur moderamen inculpatae tutelae.
  - *suicidium*, *bellum*, *duellum.*
    - (V. Tab. seq.).

TAB. CXXIV.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

HOMICIDIUM INNOCENTIS

- *tripliciter* fieri potest idest:
  - *directe;* et tunc sive fiat { publica / privata } auctoritate / etiam ad publicum bonum promovendum } illicitum est.
  - *indirecte*, et tunc licet si fiat per rem { in se licitam, / necessariam et maximi momenti, / quae aequivaleat vitae in discrimen adducendae.
  - *casualiter*, et tunc non imputatur.
- adest cum procuratur *abortus* qui:
  - definitur: *praematura et dolosa eiectò ex utero foetus.*
  - *procurari*
    - *directe* nunquam licet.
    - *indirecte* permitti
      - potest si pharmacum quod matri datur { per se tendit ad morbum curandum, / est necessarium absolute ad mortem vitandam. } ni obstat salus *aeterna* infantis.
      - nequit { ad tuendum puellae honorem, / ad salvandam (simpliciter) vitam matris.
    - per *operationem*
      - *caesaream* potest si { periculum mortis matris est remotum. / spes adest salvandi puerum quoad: { tempus, / et / aeternitatem.
      - *craniotomiae*, non licet,
      - *acceleративam*, potest { post septimum mensem gestationis (28 haebdomadas). / si adest gravissima causa.
  - his poenis mulctatur: (in procurantes)
    - *excommunicatione* Episcopo reservata,
    - *irregularitate* (si praesumatur animatus) Pontifici reservata etiam in casu occulto,
    - *inhabilitate* ad titulos ecclesiasticos (dispensatio datur ab episcopo).
    - *privatione* { beneficii / officii / privilegii } post sententiam declaratoriam judicis.

TAB. CXXV.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

V. PRAECEPTUM — NON OCCIDES (II)

- *suicidium*
  - definitur: *occisio proprii corporis.*
  - *directum* nunquam licet nisi interveniente
    - divina auctoritate,
    - vel
    - certa Dei inspiratione.
  - *indirectum* licet quando id quod ponitur vel omittitur et ex quo mors accidit, sit:
    - ex *causa*
      - *proportionata* et *justa*, ut:
        - bonum commune,
        - mors certior vitanda,
        - exercitium virtutis modo heroico,
        - necessitas artis exercendae,
        - difficultas remedii extraordinarii.
      - praeter intentionem.
- *duellum*
  - definitur: *pugna duorum vel paucorum numero parium cum designatione loci, temporis et armorum et periculo vitae vel lesionis.*
  - aliud
    - vocatur
      - *solemne*, quod fit cum patrinis et medicis.
      - *simplex*, absque ulla solemnitate.
    - fit auctoritate
      - *privata*, et hoc semper illicitum ex iure
        - *naturali*,
        - *divino*,
        - *ecclesiastico*, et
        - *civili*.
      - *publica*, et hoc licet si adsit
        - causa gravissima,
        - et
        - publicum bonum.
  - his poenis mulctatur:
    - *Excommunicatione* latae sententiae R. P. reservata, quae et complices afficit,
    - *perpetua infamia*,
    - *privatione* sepulturae Eccl. pro iis qui in conflicto decedissent.
- *Bellum*
  - definitur: *publica armorum susceptio ad rempublicam tuendam vel vindicandam.*
  - *duplex* est *offensivum*, et *defensivum*
    - utrumque licitum si adsint haec *conditiones:*
      - auctoritas legitima,
      - causa
        - iusta,
        - et
        - gravis.
      - intentio recta.
      - serventur
        - regulae justitiae,
        - et
        - jus gentium.
      - praemissa fuerit
        - petitio satisfactionis,
        - et
        - debita expectatio.
  - *dubium* ratione justitiae
    - non licet principibus,
    - licet pro subditis.

TAB. CXXVI.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

VIII. PRAECEPTUM — NON LOQUERIS CONTRA PROXIMUM TUUM FALSUM TESTIMONIUM.

prohibet omnem laesionem proximi sive { verbis, signis aequivalentibus.

et versatur circa officia erga proximum quoad:

- *veritatem* quae laeditur per { *restrictionem mentalem* / *violationem secreti* } (V. Tab. seq.).
- *veritatem* quae laeditur per *mendacium* quod:
  - definitur: *locutio aut significatio contra mentem.*
  - *triplex* est { *perniciosum*, si alteri damnum fert, / *jocosum*, si profertur ad voluptatem, / *officiosum*, si profertur ad utilitatem. } nostram vel alienam.
  - *est peccatum* ex genere suo { *mortale*, si sit perniciosum, et in hoc casu importat restitutionem. / *veniale* si { iocosum, vel officiosum. }
- *famam*, et quatenus *negativum* prohibet *detractionem*, et *judicium temerarium* quod:
  - definitur: *assensus firmus de aliqua re sine sufficienti et rationabili fundamento.*
  - est { veniale si { adest causa probabilis, agitur de levi materia, fit de aliquo indeterminato, fit sine plena advertentia. / mortale si { cum plena advertentia, cum gravi temeritate, fit de gravi malo proximi }
- *famam*, et quatenus *negativum* prohibet *suspicionem* et *dubitationem* { quae sunt ex genere suo peccata venialia.
- *famam*, et quatenus *positivum* importat obligationem { defendendi impeditam / restituendi ablatam } famam alterius (V. de Justitia)
- *honorem* et quatenus { *negativum* importat prohibitionem contumeliae, / *positivum* importat obligationem restituendi ablatum. } (V. Tract. de justitia).

TAB. CXXVII.

Seq. De Praeceptis Decalogi.

VIII. PRAECEPTUM — NON LOQUERIS ETC. PROHIBET

- definitur : *actus mentis verba alicuius propositionis ad alium sensum quam obvium detorquentis.*
- *restrictionem mentalem* quae
  - *duplex* est nempe
    - *pure mentalis,* si nullo modo ab aliis percipitur veritas,
    - et
    - *non pure mentalis,* si veritas cognosci potest ex aliqua circumstantia.
  - tamen *licita* aliquando esse potest nempe cum
    - est *non pure mentalis,*
    - et
    - *iusta et proportionata adest causa.*
- et
  - quod (secretum) multiplex est
    - *naturale* vel *sacramentale* ratione materiae
    - *promissum,* quod quis servare promisit
    - et
    - *commissum,* quod quis servare tenetur ratione officii.
- *violationem secreti*
  - quae ideo non licet si secretum est
    - *sacramentale* nequidem ad mortem vitandam,
    - *naturale* et vergit in damnum publicum vel privatum, nisi adsit iusta causa.
    - *promissum,* nisi quando
      - adest obligatio revelandi
      - teneri nequit absque gravi incommodo.
    - *commissum* nisi quando sit in damnum
      - innocentis,
      - committentis,
      - vel
      - reipublicae.
  - quae est peccatum
    - *grave* vel *leve* pro ratione materiae si agatur de secr.
    - et
    - *ex genere suo mortale,* si agatur de commisso.
    - naturali, vel promisso.
  - importat etiam prohibitionem inquirendi aliorum secretum quod
    - si fiat *simpliciter,* iutax plures nulla adest iniustitia.
    - si fiat *malitiose*
      - et sine
        - legitima auctoritate,
        - et
        - justa causa.
      - adest peccatum contra justitiam.

Finis Tractatus XIV.

TRACTATUS XV.

DE PRAECEPTIS ECCLESIAE

TAB. CXXVIII.

De Praeceptis Ecclesiae.

Ex multis praeceptis Ecclesiae *quinque* sunt quae omnibus servanda proponuntur,

et sunt:

1° Sacro interesse diebus dominicis, et festis de praecepto (V. de praeceptis decalogi).

2° Ieiunare in { Quadragesima, Vigiliis, et quatuor temporibus,

3° Abstinere a carnibus certis diebus,

4° Semel in anno { confiteri, et communicare in Paschate,

5° Non celebrare nuptias temporibus vetitis, et solvere decimas.

IEIUNIUM late sumptum idem est ac *abstinentia*; *quadruplex* distinguitur:

spirituale, seu abstinentia a peccatis,

naturale, seu abstinentia ab omni cibo et potu,

morale, seu moderatio in sumptione cibi et potus iuxta regulas temperantiae.

ecclesiasticum:

est *abstinentia* { a pluribus refectionibus in eodem die (permittitur tamen coenula serotina) a certo ciborum genere iuxta regulas Ecclesia certis temporibur ab Ecclesia statutis idestin: { Quadragesima adventu Vigiliis temporibus.

obligat { *sub gravi* (sed admittitur parvitas materiae), *omnes baptizatos* qui { septemnium compleverunt et nulla causa eximuntur.

multas habet *causas excusantes* (V. Tab. seq.).

In unica comestione praecipue consistit essentia ieiunii; quae notabiliter interrumpi nequit et fieri debet circa meridiem, nec licet sine causa notabiliter hoc tempus anticipare. Sed licet coenulam anticipare et prandium remitte e ad horam serotinam si adsit aliqua causa.

TAB. CXXIX.

Seq. De Praeceptis Ecclesiae.

CAUSAE A JEIUNIO EXCUSANTES

aliae ab homine uti *dispensatio* quae

aliae procedunt ex iure, ut :

impotentia tum

phisica, qua excusantur
- infirmi,
- convalescentes et debiles,
- mulieres (praegnantes vel lactantes.)
- milites inferioris gradus.

moralis qua excusantur
- qui ieiunare nequeunt sine gravi incommodo,
- uxores et filii familias ad vitandam indignationem virorum vel parentum.

aetas; qua eximuntur qui
- 21 annum nondum compleverunt,
- 60 » compleverunt, si mares,
- 50 » » si foeminae.

labor, cuius vi eximuntur qui artes exercent, quae sine magna defatigatione exerceri nequeunt.

pietas, unde excusantur
- servientes infirmis in hospitalibus,
- peregrinantes ad loca sacra,
- scholastici, medici, advocati, concionatores. confessarii. — quando opus susceptum est : — iusta de causa susceptum, maioris meriti, valde (urgens, et onerosum.)

concedi potest a
- R. Pont. pro tota ecclesia,
- Episcopo et praelato eorumque expresse delegatis,
- parocho ubi talis viget consuetudo.

— stante justa causa.

ex indulto pontificio sub his regulis est :

dispensati ad carnes
- sunt dispensati ad ova et laticinia,
- tenentur abstinere a piscibus in eadem refectione, et laticinia, possunt vesci laticiniis et piscibus et pulmento carnis jure cocto,
- sed non a jeiunio, tenentur ad unicam refectionem tempore fixo et quoad coenulam ad eandem qualitatem et quantitatem jeiunantium.

qui exempti sunt a ieiunio ratione aetatis, laboris, vel infirmitatis cum esus carnium et laticiniorum ad unicam refectionem permittitur, licite vesci possunt carne et laticiniis pluries in die, nisi id expresse vetatur.

TAB. CXXX.

Seq. De Praeceptis Ecclesiae.

ABSTINENTIA A CARNIBUS DIEBUS VETITIS

- obligat
  - sub gravi (sed admittitur parvitas materia),
  - omnes qui, baptizati, septemnium compleverunt.
- non afficit qui
  - ostiatim mendicant, quibus licet manducare quae in eleemosina accipiunt;
  - sive gravi incommodo hoc praeceptum servare nequeunt.
  - invitati sunt ad prandium ex epulis vetitis, dummodo
    - id factum non fuerit in odium religionis,
    - invitatus non sit sacerdos, vel talis ut manducando scandalum ingerat,
    - propter confidentiam aliae epulae peti non possint.
- has habet *causas excusantes*:
  - *dispensatio*, quae conceditur a legitimis superioribus,
  - et
  - *impotentia*
    - phisica
    - vel
    - moralis.

DECIMAE

- definiuntur : *aliqua pars fructuum et proventuum juste adquisitorum, Deo in supremi dominii testimonium debita, et ministris ecclesiae solvenda.*
- distinguuntur in
  - *praediales*, si solvuntur ex fructibus campestribus,
  - *personales*, si proveniunt ex fructibus industriae vel negotiationis,
  - *mixtas*, si partim ex praediorum, partim ex industriae fructibus,
  - *sacramentales*, si ratione administrationis sacramentorum solvuntur,
  - et
  - *dominicales*, si solvuntur ratione juris seu dominii temporalis.
- solvendae sunt sub poena peccati contra
  - religionem
  - et
  - iustitiam.
- cessare possunt
  - privilegio Pontificis (non Principis),
  - consuetudine legitima (modo tribuatur pars congrua),
  - remissione facta ab eo cui debentur,
  - transactione, seu compositione.

TAB. CXXXI.

Seq. De Praeceptis Ecclesiae.

IV et V. PRAECEPTUM:

- *Confessio annualis* est praeceptum
  - quod obligat
    - omnes { fideles utriusque sexus, qui ad annos discretionis pervenerint et mortaliter peccaverunt.
    - saltem semel in anno,
    - et requirit { Validam confessionem, Sacerdoti adprobato factam.
  - et
    - sub gravi et qui eum transgrediuntur P. S. J. condemnatoriam { viventes arceantur ab Ecclesia, et mortui priventur ecclesiastica sepoltura.
  - a quo eximuntur tantum impotentes { phisice, vel moraliter.
- *Communio annualis* est praeceptum
  - quod *obligat*
    - omnes { fideles utriusque sexus, qui ad annos discretionis pervenerint.
    - Saltem semel in anno in Paschate,
  - et
    - sub gravi et etc. (V. *supra*).
  - requirit communionem factam
    - in propria parochia nisi agatur de: { cum omnibus necessariis conditionibus. iis qui bona fide id ignorant sacerdotibus in aliena Ecclesia celebrantibus, peregrinis et vagis, iis qui a proprio parocho licentiam habuerunt, familiaribus regularium dummodo { vere ipsis inserviant, in eorum domibus maneant, sub corum obedientia vivant.

Solvere decimas (V. Tab. ant.).

Finis Tractatus XV.

TRACTATUS XVI.

DE STATUUM OBLIGATIONIBUS

TAB. CXXXII.

De Statuum Obligationibus.

STATUS TRIPLEX EST:

religiosus

definitio: *immobilis vitae conditio ab ecclesia approbata, qua fideles per tria vota paupertatis, continentiae et obedientiae et certam regulam ad perfectionem tendunt.*

institutio est:
- *divina*, quoad substantiam ut eruitur ex verbis Ch.: *Si vis perfectus esse vade* etc.
- *ecclesiastica*, quoad formam.

conditiones necessariae ut quis religionem ingredi possit: sit baptizatus, sit sui juris, nulla adsint impedimenta neque

impedientia ut:
- gravis necessitas parentum,
- extrema necessitas fratrum et sororum,
- crimen grave et notorium notorietate iuris,
- excommunicatio,
- amentia partialis,
- illegitima origo,
- infamia sive { ex delicto, ex gravi poena.
- gravia debita quibus in saeculo satisfieri potest absque diuturna mora.

dirimentia:
- *differentia sexus*,
- *amentia* completa et perpetua,
- *metus iniuste incussus* in ordine ad professionem,
- *defectus aetatis* (16 ann. completorum et anni novitiatus).

amplectitur vi *professionis religiosae* quae

importat:
- liberam traditionem sui ipsius Deo, et
- acceptationem nomine Dei ab aliquo homine factam.

hos habet *effectus*:
- *remissio* poenarum peccatis debitarum si professio fiat in statu gratiae,
- extinctio votorum antea emissorum,
- dirimit sponsalia et matrimonium ratum,
- tollit irregularitatem ex defectu natalium ad suscipiendos ordines,
- inhabilitas ad matrimonium contrahendum,
- liberatio a patria potestate,
- participatio omnium privilegiorum regularium.

obligationes privilegia: (V. Tab. seq.).

clericalis laicalis: (V. Tab. seq.).

TAB. CXXXIII.

Seq. De Statuum Obbligationibus.

CLERICI

tenentur ratione
- *status*
  - ad vitae sanctitatem eo maiorem quo altior eorum gradus,
  - ministerio suo et servitio suae Ecclesiae incumbere,
  - horas canonicas recitare (si in sacris),
  - perpetuum coelibatum servare,
  - tonsuram et habitum clericalem deferre.
- *Beneficii* (V. Tract. de Beneficiis).
- *muneris* (V. Tab. seq.).

prohibentur
- artes saeculares exercere, quae honestati clericalis status contrariae sunt,
- medicinae aut chirurgiae operam navare cum incisione vel adustione,
- judicem in causa sanguinis agere,
- advocatum et notarium in publicis curiis agere nisi agatur de causa propria vel pauperis vel propinqui qui nullum invenit defensorem,
- procuratoris saecularium, tutoris et curatoris officio fungi si reddenda est ratio administrationis, nisi agatur de minoribus valde propinquis,
- saecularibus negotiis se immiscere,
- ludis alearum incumbere,
- venari, armaque gestare,
- in tabernis et cauponis ingredi,
- choreis et comoediis assistere,
- cum foeminis suspectis habitare et conversare.

APPENDIX.

Simplices *Sacerdotes* tenentur
- missam aliquando celebrare,
- ecclesiae, cui servitio addicti sunt, inservire,
- necessitatis causa aptos se reddere ad accipiendas confessiones.

fideles tenentur clericos
- amare,
- revereri,
- oboedientia prosequi,
- debite alere.

TAB. CXXXIV.

Seq. De Statuum Obligationibus.

CLERICORUM OFFICIA RATIONE MUNERIS

officia *Episcoporum*:
- *residere* in propria dioecesi nisi excusentur a { caritate, / urgenti necessitate, / obedientia, / utilitate { ecclesiae, / vel / reipublicae.
- *dioecesim visitare*,
- omnibus *praesesse doctrina*, *exemplo*, *zelo*, *praedicare*,
- *dignos ministros eligere*, dignos *paroches* et *confessarios*; et dignioribus conferre beneficia,
- pro ovibus orare, malos corripere, scandalis occurrere,
- synodum celebrare,
- scholas, loca pia et monasteria prae oculis habere,
- visitationem ad limina Apostolica peragere;
- Ecclesiae bona et iura tueri ac curare.

Canonicorum:
- in finibus suarum ecclesiarum residere, nisi iusta de causa eximantur,
- divinum officium in choro rite persolvere, nisi iusta de causa excusentur,
- missam conventualem cum cantu quotidie pro benefactoribus applicare,
- assistere et asservire Episcopo.

Parochorum:
- residere in propria parochia { ex iure divino, naturali et ecclesiastico, / materialiter et formaliter, / sub poena non faciendi fructus suos. / nisi adsint: { iusta causa excusans, / substitutio idonei vicarii; / licentia episcopi, et / tempus limitatum.
- praedicare diebus dominicis et festis et pueros rudes et ignorantes catechizare.
- Sacramenta per se ipsum administrare omnibus parochianis . . { indigentibus / aut / petentibus rationabiliter, / etiam cum periculo vitae si Sacramenta sint necessaria (saltem necessitate medii).
- pro populo orare et missam applicare diebus praescriptis,
- infirmorum et pauperum curam habere,
- oves suas agnoscere, corripere, scandala praepedire, bonum promovere,
- parochiales libros diligenter tenere,
- parochialia jura tueri.

TAB. CXXXV.

Seq. De Statuum Obligationibus.

STATUS RELIGIOSUS:

obligationes (Religiosi tenentur)

- *Tendere ad perfectionem* per *media* sive
  - *essentialia* ad religionem,
  - *generalia* religiosae vitae,
  - *specialia* sui ordinis.
- *vota servare* sive
  - *paupertatis* cuius vi absque Superioris licentia prohibetur: (aliquoties sufficit licentia praesumpta)
    - dare, accipere, mutuare, permutare,
    - dare, accipere, mutuare, permutare de bonis communitatis,
    - recipere, (neque ut impendant in pium opus),
    - emere etiam ad usum communitatis,
    - manducare et bibere apud extraneos,
    - depositum accipere.
  - *castitatis*
    - quod prohibet *sub gravi* omnem voluntariam delectationem veneream sive . . . . . et
      - *internam*,
      - *externam*.
    - ad cuius custodiam,
    - statuta est lex clausurae (V. Tab. seq.)
  - *obedientia* cuius vi religiosus tenetur:
    - ad omnia quae superior secundum regulas et constitutiones praecipit:
    - praeceptis omnium superiorum, idest:
      - R. P.
      - Sup. ordinis,
      - Ordinarii (nisi agatur de exemptis).
- Servare *regulam Ordinis* et eius violatio esse potest grave vel leve peccatum, sive ratione
  - materiae,
  - intentionis,
  - ipsius regulae quae saepe nonnisi sub levi obligat.
- *stabilitatem* servare iuxta illud *semel monachus semper monachus* cui opponuntur vel opponi videntur . . . . . .
  - apostasia et fuga,
  - eiectio,
  - dispensatio a votis,
  - transitus ad aliam religionem,
  - translatio ad episcopatum vel cardinalatum.

TAB. CXXXVI

Seq. De Statuum Obligationibus.

LEX CLAUSURAE

regularium prohibet

- egressum regularium
  - e monasterio absque legitima superioris licentia,
  - et quidem
    - *sub gravi*, ut docent auctores si fiat: nocte furtive / saepe in die / cum scandalo — absque debita licentia
    - et *sub levi*, quando id fiat: semel aut bis et absque scandalo et contemptu.
- *ingressum mulierum* in septa monasterii et quidem sub poena excommunicationis R. P. reservatae, quam incurrunt:
  - mulieres violantes, clausuram . . cuiusvis conditionis, exceptis . . reginae / electrices / fundatrices — et sub quocumque praetestu. — corumque filiae
  - superiores vel alii eas admittentes.

monialium et important prohibitionem

- *egrediendi* e monasterio: absque urgentissima necessitate (incendii, inundationis, epidemiae causa), sub poena excommunicationis R. P. reservatae etsi id fiat occulte (si clausura est papalis).
- *ingrediendi* monasterium
  - sub poena excomm. Papae reservatae, quam
    - incurrunt
      - *omnes fideles* cuiuscumque conditionis, et aetatis, utriusque sexus, qui debitam licentiam non obtinuerint.
      - *moniales* (vel alii) alios introducentes, vel admittentes (absque licentia) etsi non ad malum finem.
    - tamen non incurrunt (quia ipsis licet) ingressus
      - *episcopi* necessitatis vel visitationis causa, sed cum paucis personis maturis.
      - *praelati regulares*, semel in anno visitationis causa,
      - *confessarius* de licentia superioris si adsit necessitas extrema ad Sacramenta administranda (superpelliceo et stola indutus),
      - qui Eucharistiam administrant aegrotis quoties eisdem ministrabant sanis,
      - medicus et chirurgus de licentia superiorum comitantibus duabus ex senioribus monialibus,
      - notarius, faber, hortolanus etc. de licentia speciali.
  - absque ligitima licentia
    - quam concedunt
      - Episcopi vel eorum vicarii si monasterium Ep. subiacet.
      - Episcopus solus vel alius a S. S. delegatus si monasterium subiacet S. S.
      - Praelatus regularis si monasterium ipsi subiacet.
    - ad quam requiritur: necessitas urgens, et causa proportionata.

TAB. CXXXVII.

Seq. De Statuum Obligationibus.

REGULARIUM PRIVILEGIA:

- *exemptio* a jurisdictione ordinaria
  - quae si afficiat
    - locum *localis* dicitur,
    - personas *personalis* vocatur,
    - loca simul et personas *mixta* dicitur.
  - et conceditur
    - a S. Pontifice,
    - ut eximat a iurisdicione tum episcopali tum parochiali,
    - et est personalis simul et localis.
  - *importat ut Superiores* habeant jurisdictionem quasi *episcopalem* in suon subditos
    - *professos* tantum si agatur de odiosis,
    - *omnes* etiam non professos qui saltem:
      - in conventu habitent,
      - sub obedientia sint.
  - hisce casibus exceptis, nempe: si agatur de
    - causis fidei et exercitio cultus divini,
    - Sacramentorum administratione et animarum cura,
    - divini verbi praedicatione,
    - publicatione indulgentiarum ab Ep. concessarum, novi miraculi, reliquiarum, imaginum et librorum,
    - publicis processionibus,
    - erigendis hospitiis et confraternitatibus cum ecclesiis etc.,
    - directione monialium non exemptarum,
    - Constitutionibus synodalibus et variis juribus Pontificalium,
    - delinquentibus extra claustra vagantibus sine licentia scripta Superiorum.
- *facultas*
  - erigendi privata oratoria in suis conventibus et collegiis,
  - benedicendi paramenta, vasa etc., dummodo sacra unctio non sit adhibenda,
  - celebrandi sacrum 3 horas ante ortum solis et 3 h. post meridiem,
  - celebrandi tempore interdicti.
  - dispensandi (si adprobati ab Ep. ad audiendas Confessiones) . . . . . .
    - cum saecularibus etiam extra confessionem a votis simplicibus (exceptis 5 Papae reservatis) dummodo juribus tertii non praeiudicetur,
    - in omnibus irregularitatibus ex delicto, excepto homicidio voluntario,
    - in inhabilitate ad celebr. quam incurrunt
      - sollicitantes,
      - abutentes sacrificio
      - missae ad sortilegia.
    - in petitione debiti coniugalis, habita licentia a superiore domus.

TAB. CXXXVIII.

Seq. De Statuum Obligationibus.

OFFICIA

filiorum erga parentes : eos :

amare, unde peccant graviter si
- eos odio habeant, de eorum adversis gaudeant,
- graviter eos contristent,
- de eorum spirituali salute sint parum solliciti,
- de eorum temporalibus necessitatibus parum curentur,
- captivos, aegrotos, senes, non liberant, nec eis succurrunt.

revereri, et peccant graviter di
- verbis duris, contumeliosis, maledictionibus afficiant,
- eos subsannent, irrideant, torvis oculis aspiciant,
- eos vel leviter percutiunt,
- eos in iudicio accusant etiam de vero commisso crimine, exceptis { haeresi / et proditione.

iis obedire
- debent et graviter delinquunt si :
  - de rebus domesticis notabiliter contra parentum voluntatem disponant,
  - spernant parentum monita quoad familiae regimen, bonos mores,
  - sine eorum consensu nubant, vel indignas velint inire nuptias.
- non tenentur in iis quae sunt { contra Dei et Ecclesiae praecepta aut Evangelica consilia, / de electione status.

parentum erga filios :

quoad *corpus:*
- ab ipso prolis conceptu ipsius vitae consulant,
- tenentur matres lactare propriam prolem quum possunt absque gravi incommodo,
- alimenta praebere { tum { legitimis / illegitimis } quos esponere sine iuxta causa in Xenodochio non debent.
- sub quo nomine veniunt { cibi, / vestes, / habitatio.
- diligentiam mediocrem adhibere ad bona acquirenda,
- non dissipare bona sua in familiae detrimentum,
- filiabus dotem denegare non possunt vel filios ordines sumptuos exhaeredare.

quod *animam:*
- curent, ut quamprimum sint baptizati,
- vix loquentes addiscant religionis mysteria,
- bonis moribus induantur,
- non tantum verbis sed virtutis exemplo ad bonum invitent,
- delinquentes corrigant,
- liberos relinquant in status electione.

TAB. CXXXIX.

Seq. De Statuum Obligationibus.

OFFICIA

- *principum:*
  - bonum exemplum praebere et subditos amare,
  - publicum bonum promovere omnibus mediis iustis et proportionatis,
  - subditos ab hostibus et iniustis vexationibus defendere,
  - religionem et Ecclesiam tueri,
  - probos ministros eligere et iustas leges condere.
- *subditorum* erga principem:
  - eum honorare,
  - obedire,
  - fidelitate eum prosequi,
  - tributa solvere.
- *ducum:*
  - datam principi fidem servare,
  - militiae secreta non revelare,
  - milites non conscribere vi, dolo, fraude,
  - militum numerum completum tenere,
  - curam militum genere quoad corpus et quoad animam,
  - stipendia ipsis debita non subtrahere neque cibaria, pro viribus pugnare,
  - militum vexationes et crimina impedire et punire.
- *militum:*
  - stationem servare,
  - ab exercitu non discendere,
  - nihil agere quod jure belli non permittitur,
  - ducibus obedientiam praebere.
- *indicum:*
  - scientiam sufficientem habere,
  - iuxta formam legis sententias ferre,
  - in iudicio ferendo meliorem partem sequi nempe probabiliorem,
  - omnia ex amore iustitiae peragere,
  - causas quamprimum fieri potest expedire.
- crimina *denuntiatorum:*
  - sive ad id teneantur ex iustitia, sive ex caritate, sive ex praecepto positivo,
    - res uti est revelare,
    - cui soli competit revelare,
    - ex iusta causa revelare.

TAB. CXL.

Seq. De Statuum Obligationibus.

OFFICIA

- *reorum:*
  - iudici interrogánti respondere si
    - legitima fuit interrogatio,
    - nulla adest evadendi spes et ratio (cum agitur de poena gravissima).
  - iudici veritatem fateri,
  - iudici revelare criminis socios contra quos adsint
    - iudicia
    - testimonia
    - infamia.
  - non revelare crimina testium vel
  - accusatorum nisi quando:
    - in ipsorum defensione necessarium sit,
    - damnum grave ipsis secus eveniret.
  - vim vi non repellere sed si iniuste condemnati positive obsistere.
- *testium:*
  - revelare veritatem scienter non
    - affirmando quod ignorant,
    - aperiendo quod revelare non licet,
    - affirmando quod falsum est.
  - restituere si fuerunt causa efficax damni, et se retractare si retractatio profutura.
- *advocatorum:*
  - scientiam sufficientem habere,
  - nullius causam aperte iniustam suscipere,
  - secretum servare,
  - a fraudibus, iniuriis, aliisque contra adversam partem se abstinere,
  - nihil ultra iustum pretium accipere,
  - pauperes gratis defendere,
  - culpabiliter tribunali non abesse,
  - partem non adducere ad iniquam transationem,
  - causas non differre cum damno partium,
  - falsos testes non inducere,
  - sine speciali mandato non iurare,
  - debitam diligentiam adhibere,
  - periurium non suadere testibus vel reo.
- *dominorum* erga famulos:
  - eos
    - amare
    - et
    - instruere:
  - eis
    - bonum exemplum praebere,
    - iustum stipendium solvere.
- *famulorum* erga dominos:
  - eos
    - amare,
    - revereri,
    - fidelitate prosequi,
  - eis obedire.

TAB. CXLI.

Seq. De Statuum Obbligationibus.

OFFICIA

- *magistrorum:*
  - sanam doctrinam docere,
  - convenienti modo instruere,
  - scientiam necessariam sibi comparare,
  - cristianarum virtutum semina in discipulis inserere,
  - circa mores discipulorum investigare.
- *discipulorum:*
  - diligenter studio incumbere,
  - scholas frequentare,
  - magistros
    - docili animo audire,
    - reverentia et amore prosequi.
  - virtutem pro viribus discere.
- *medicorum, chyrurgorum, pharmacopolarum:*
  - scientiam sufficientem et peritiam habere,
  - debitam diligentiam et fidelitatem habere,
  - artem cum religione et caritate exercere,
  - et peccant si:
    - imperiti artem exercent.
    - debitam curam et operam pro morbi gravitate non impendunt,
    - medicamenta dubia adhibeant relictis tutioribus,
    - remedia plus quam par est lucri causa subministrant,
    - sine iusta causa aegros solvant a praeceptis Ecclesiae,
    - medicamenta pro abortu praebeant vel doceant,
    - illicitis mediis utantur ad salutem procurandam,
    - alicui suadeant ne religionem et bonos mores observent,
    - aegros non moneant de confessione edenda,
    - gratis non opitulentur pauperibus,
    - stipendium iusto maius percipiant.

Finis Tractatus XVI.

IMPRIMATUR

Fr. Albertus Lepidi O. S. P. A. Magister.

IMPRIMATUR

Iosephus Ceppetelli, Archiep. Myr. Vicesgerens.

Rocca S. Casciano Ex Typis Licinio Cappelli, 1906.

239.02
M.312
2233
MANASSERO, Bart
AUTHOR
Tabulae Synopticae Theol.Moralis
TITLE
Vol IV

DATE LOANED	BORROWER'S NAME	ROOM NUMBER
	FR. DONNELLY	

2233